

AKADEMIA
SZTUK
PIĘKNYCH
W GDAŃSKU

ZAKŁAD HISTORII
I TEORII SZTUKI
ASP W GDAŃSKU

dr hab. Michał Pszczółkowski
prof. ASP w Gdańsku
Zakład Teorii i Historii Sztuki
Akademia Sztuk Pięknych w Gdańsku
Targ Węglowy 6
80-836 Gdańsk
tel.: 511 479 164
e-mail: michal.pszczolkowski@asp.gda.pl

Gdańsk, 22.07.2024 r.

RECENZJA OSIĄGNIĘCIA HABILITACYJNEGO I DOROBKU NAUKOWEGO DRA BŁAŻEJA CIARKOWSKIEGO

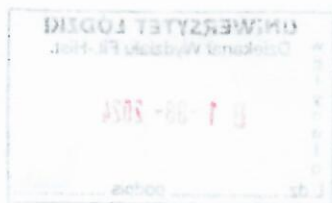
1. Podstawa opracowania recenzji

1.1. Podstawa prawna

- Postanowienie Wspólnej Komisji Uniwersytetu Łódzkiego do spraw stopni naukowych w dyscyplinach etnologia i antropologia kulturowa, nauki o kulturze i religii oraz nauki o sztuce z dnia 24 kwietnia 2024 roku o powołaniu komisji habilitacyjnej w postępowaniu w sprawie o nadanie stopnia doktora habilitowanego drowi Błażejowi Ciarkowskiemu;
- Umowa o dzieło nr UODR/7/214/05/2024 na wykonanie recenzji osiągnięcia naukowego w postępowaniu w sprawie o nadanie stopnia doktora habilitowanego, zawarta w dniu 28 maja 2024 roku z Uniwersytetem Łódzkim;
- Ustawa z dnia 20 lipca 2018 r. Prawo o szkolnictwie wyższym i nauce (Dz. U. z 2020 r. poz. 85, 374, 695, 875, 1086, z 2021 r. poz. 159).

1.2. Podstawa merytoryczna

- opublikowana monografia dra Błażeja Ciarkowskiego pt. *Słowo architekta. Opowieści o architekturze Polski Ludowej*, Łódź: Wydawnictwo Uniwersytetu Łódzkiego 2023;

- wniosek dra Błażeja Ciarkowskiego z dnia 12 lutego 2024 roku o przeprowadzenie postępowania w sprawie nadania stopnia doktora habilitowanego w dziedzinie nauk humanistycznych, w dyscyplinie nauki o sztuce;
- autoreferat;
- wykaz osiągnięć naukowych albo artystycznych, stanowiących znaczny wkład w rozwój określonej dyscypliny;
- załączniki.

1.3. Inne

- *Dobre praktyki w procedurach recenzyjnych w nauce, opracowane przez Zespół do Spraw Etyki w Nauce działający przy Ministerstwie Nauki i Szkolnictwa Wyższego w latach 2009-2010, rdn.gov.pl;*
- *Rada Doskonałości Naukowej. Postępowania dotyczące nadawania stopnia doktora habilitowanego. Poradnik aktualizowany (ostatnia aktualizacja: 9 sierpnia 2023 r.), rdn.gov.pl;*
- *Recenzje w postępowaniach o awans naukowy. Poradnik, 2022, rdn.gov.pl.*

2. Podstawowe informacje o Habilitancie

Pan dr Błażej Ciarkowski jest przedstawicielem środowiska łódzkiego i z nim jest związany od czasu studiów, które odbył na Wydziale Budownictwa, Architektury i Inżynierii Środowiska Politechniki Łódzkiej (architektura, mgr inż. arch. 2007) i na Wydziale Filozoficzno-Historycznym Uniwersytetu Łódzkiego (historia sztuki, mgr 2008). W 2012 roku, a zatem cztery lata po uzyskaniu magisterium na drugim kierunku otrzymał stopień doktora nauk technicznych w dyscyplinie architektura i urbanistyka na Wydziale Budownictwa, Architektury i Inżynierii Środowiska Politechniki Łódzkiej na podstawie dysertacji *Minąć progi modernizmu – twórczość Bolesława Kardaszewskiego na tle powojennej architektury polskiej i światowej*, przygotowanej pod kierunkiem prof. dra hab. Krzysztofa Stefańskiego. Jeszcze przed obroną doktoratu podjął zatrudnienie w Katedrze Historii Sztuki na Wydziale Filozoficzno-Historycznym Uniwersytetu Łódzkiego (2010-2012), które kontynuuje jako adiunkt od 2012 roku do chwili obecnej. Ponadto w latach 2011-2014 był wykładowcą, a następnie adiunktem na Wydziale Sztuk

Pięknych i Projektowych Wyższej Szkoły Informatyki w Łodzi, a w latach 2017-2021 adiunktem w Instytucie Architektury i Urbanistyki na Wydziale Budownictwa, Architektury i Inżynierii Środowiska Politechniki Łódzkiej.

3. Ocena osiągnięcia naukowego

Zgłoszona jako osiągnięcie habilitacyjne monografia nosi tytuł *Słowo architekta. Opowieści o architekturze Polski Ludowej* i została wydana nakładem Wydawnictwa Uniwersytetu Łódzkiego w 2023 roku. Recenzje wydawnicze przygotowało dwóch samodzielnych pracowników naukowych – dr hab. inż. arch. Piotr Fiuk, prof. Zachodniopomorskiego Uniwersytetu Technologicznego i dr hab. Michał Pszczółkowski, prof. Akademii Sztuk Pięknych w Gdańsku.

Publikacja już na pierwszy rzut oka budzi szacunek swoją objętością, liczy bowiem 358 stron, zawiera 63 ilustracje oraz obszerną bibliografię, złożoną z kilkuset pozycji, podzielonych na materiały archiwalne, materiały niepublikowane, filmy, artykuły i rozmowy z sieci, strony internetowe, druki zwarte oraz prasę i czasopisma. Książka jest zaopatrzona w spis ilustracji z podaniem źródeł i indeks osobowy.

Praca składa się ze wstępu, dwóch rozbudowanych rozdziałów i zakończenia. We wstępie, opatrzonym tytułem *Słowo architekta* przedstawiono przedmiot, zakres i cel badań, omówiono strukturę pracy, podano także informacje i wyjaśnienia wprowadzające do merytorycznej części opracowania. W kolejnych rozdziałach zaprezentowane zostały wyniki badań. W pierwszym rozdziale, a właściwie części pt. *Architektura* autor podejmuje osiem wątków, tworzących główne filary architektury omawianego czasu: odbudowy kraju po zniszczeniach wojennych, realizmu socjalistycznego i jego implementacji, socmodernizmu i jego recepcji, współlistnienia architektury nowoczesnej w kontekście naturalnym i kulturowym, obszarów priorytetowych inwestycji – budownictwa mieszkaniowego i „realizacji prestiżowych”, a także początków postmodernizmu w polskiej architekturze. W obrębie poszczególnych wątków wydziela kilka (od trzech do sześciu) zagadnień szczegółowych, które następnie poddaje analizie.

Część druga – *Architekci i architektki* przedstawia warunki uprawiania zawodu oraz wybrane aspekty pracy projektantów i edukacji architektonicznej. Część ta ma wyraźnie odmienny charakter w porównaniu z pierwszą, została bowiem w znacznie większym stopniu oparta na relacjach biograficznych i autobiograficznych. Autor

usystematyzował je według klucza problemowego, związanego z kilkoma aspektami działalności architektów w Polsce lat 1945-1989: edukacji, pracy w państwowych biurach projektów, realiów wykonawczych, mecenatu państwowego, zależności między architekturą a polityką oraz współpracy zagranicznej. Ostatni rozdział pt. *Opowiedzieć architekturę – uwagi o metodzie* (rozdział ten ma status podsumowania/zakończenia) poświęca rozważaniom metodologicznym z zakresu historii polskiej architektury powojennej.

Problematyka książki jest interesująca, ważna i aktualna. Polska architektura powojenna cieszy się od dłuższego już czasu zainteresowaniem wielu badaczy, jednak obszernych, kompleksowych monografii na ten temat jest ciągle niewiele, a jeszcze mniej tych, które *sine ira et studio* podejmują próbę dostrzeżenia wartości pozytywnych w projektowaniu tego okresu, nie polegają wyłącznie na rozliczeniu oraz diagnozie patologicznych zjawisk. Stosunek dra Ciarkowskiego do architektury Polski Ludowej jest inny, zdradza go już dedykacja (*Pamięci tych, którzy odbudowywali, projektowali i budowali Polskę*). *Słowo architekta* nie jest typową monografią naukową, choć rygory naukowości spełnia niewątpliwie ściśle: wywód prowadzony jest spójnie i logicznie, literatura – w tym najnowsza – została wykorzystana w obszernym zakresie. Przypisy i cytowania umieszczone w tekście pozostają w odpowiedniej proporcji do tekstu autorskiego. Przypisy opracowano jako dolne, co ułatwia i uzupełnia lekturę. Niekonwencjonalny sposób ustrukturyzowania treści stanowi natomiast wartość dodaną. Rzekłbym, że to coś więcej niż monografia naukowa.

Zarówno tytuł książki, jak i tytuły poszczególnych rozdziałów i podrozdziałów mają walor literacki, niekiedy wręcz poetycki. To interesujący i wartościowy zabieg, oddający przy tym istotę struktury, która ma charakter (jak sam autor określa i przekonująco uzasadnia we wstępie) „nieciągłych narracji”, będących próbą zaprezentowania różnych przekazów o zjawiskach, które determinowały zmiany architektury polskiej w latach 1945-1989 – próbą, należy dodać, w pełni udaną. Narracja przyjęta przez Habilitanta jest wymagająca także w stosunku do czytelnika, momentami można bowiem mieć wątpliwości, po co autor właściwie pisze o tym czy tamtym – do momentu, kiedy z tekstu wyłania się istota zagadnienia i wszystkie elementy układanki łączą się w całość. Nowatorską koncepcję prezentacji tematu autor zapowiada cytatem wprowadzającym, którym są słowa Panayotisa Tournikiotisa, greckiego historyka i teoretyka architektury: *Nie istnieje nic takiego jak Historia. Istnieją tylko historie*. Rzeczywiście, struktura *Słowa architekta* to swego rodzaju „jedność w wielości”, której

wartością są dojrzałe, głębokie przemyślenia i bardzo dobra znajomość tematu, świadcząca o wieloletnich studiach oraz unikatowej wiedzy, zgromadzonej m.in. na podstawie szeregu wywiadów, które autor przeprowadził w latach 2011-2015 z architektami tamtej epoki, obecnie w dużej części już nieżyjącymi – jak podaje autor w autoreferacie, spośród czterdziestu postaci, z którymi rozmawiał, ponad połowa zmarła przed opublikowaniem książki. Był to właściwie ostatni moment na przeprowadzenie takich wywiadów; wykorzystanie tego momentu jest ogromną zasługą autora. Wywiady z żyjącymi świadkami ważnych wydarzeń nie są oczywiście niczym nowym w badaniach historycznych, w naukach o sztuce nie miały jednak szerokiego zastosowania, będąc jedynie uzupełnieniem – u Ciarkowskiego stały się podstawową metodą. Wiele z przytoczonych wypowiedzi architektów ma kluczowe znaczenie dla interpretacji architektury powojennej i z pewnością będą one w przyszłości wielokrotnie cytowane. *Słowo architekta* ma w związku z powyższym wszelkie warunki ku temu, aby stać się jednym z najważniejszych opracowań polskiej architektury lat 1945-1989.

Jeśli chodzi o uwagi krytyczne, to autor nieprecyzyjnie, a mówiąc wprost błędnie posługuje się w tekście skróttem PRL – problem zachodzi wówczas, kiedy skrót ten odnosi do całego okresu zakreślonego ramami czasowymi opracowania (1945-1989), podczas gdy „Polska Rzeczpospolita Ludowa” była oficjalną nazwą państwa dopiero od 1952 roku (w latach 1944-1952 obowiązywała nazwa „Rzeczpospolita Polska”). Jest to istotne o tyle, że rozważania na temat zjawisk w architekturze polskiej przed 1952 rokiem stanowią istotną część pracy (także w sensie objętościowym). Jako autor recenzji wydawniczej *Słowa architekta* zwracałem na to uwagę i rzeczywiście autor przeformułował podtytuł książki (pierwotnie brzmiał on „Opowieści o architekturze PRL”), w tekście nie dokonał jednak wystarczających korekt. Już charakteryzując treść książki we wstępie, pisze: *Część pierwsza – Architektura obejmuje najważniejsze obszary działań projektowych i realizacyjnych o okresie PRL-u* (tu przy okazji błąd literowy, autor miał chyba na myśli: „w okresie PRL-u”). Także w tych miejscach, które odnoszą się wprost do tytułu książki nie dokonano korekty, np. na s. 16 autor składa podziękowania, kierując je *do rozmówców – architektów działających aktywnie w realiach Polski Ludowej, których historie i wspomnienia stały się fundamentem „Opowieści o architekturze PRL”*.

Inne uwagi mają charakter raczej techniczny. Brakuje konsekwencji w sposobie redagowania przypisów odnośnie do artykułów w czasopismach – czasem autor podaje tylko numer bieżący w danym roku, czasem uzupełnia go w nawiasie o numer ogólny od

początku wydawania tytułu, raz opisuje numer jako „nr”, raz jako „z.”, bywa wreszcie, że nie podaje wymaganej numeracji stron lub redaguje przypis jeszcze inaczej (np. w odniesieniu do prasy codziennej podaje tylko datę dzienną wydania, pomijając numer bieżący i stronę – czasem jednak podaje prawidłowo rocznik, numer i stronę także przy publikacjach z prasy codziennej). Podobne błędy znajdują się w bibliografii.

Kilka uwag mam do sposobu przedstawienia osiągnięcia habilitacyjnego w autoreferacie, wydaje mi się bowiem, że zostało ono przedstawione zbyt szczegółowo. Na potrzeby autoreferatu wystarczyłoby moim zdaniem ograniczyć się do prezentacji podjętego problemu badawczego i znaczenia jego rozwiązania dla rozwoju dyscypliny. Omawianie stanu badań w odniesieniu do osiągnięcia habilitacyjnego jest w autoreferacie zbędne – powinno być ono zawarte w monografii (z kolei w monografii autor nie omówił stanu badań, co także należy mu wytknąć). Jeśli jednak już taki punkt pojawił się w autoreferacie, to pozwolę sobie wyrazić wątpliwość metodologiczną, mianowicie czy opracowania na temat architektury PRL-u powstające w latach 1945-1989 należy traktować jako stan badań, czy raczej źródła pisane – opracowania te, niewątpliwie cenne dla badaczy tego okresu, są siłą rzeczy pozbawione refleksji historycznej i jako takie nie wypełniają definicji stanu badań; możnaby je ewentualnie traktować jako krytykę architektoniczną. Z kolei jeśli chodzi o stan badań rozumiany jako opracowania historyczne po 1989 rokiem, mam wątpliwości, czy publikację Anny Cymer, którą autor podaje jako jedną z dwóch najważniejszych publikacji o charakterze syntetycznym, bez względu na jej skądinąd dużą wartość jako kompendium wiedzy o architekturze epoki i niewątpliwie duże znaczenie w zakresie popularyzacji tematu, należy uznać za najważniejszą publikację naukową na temat architektury PRL – to raczej materiał publicystyczny, w najlepszym przypadku popularnonaukowy (pomimo obecności przypisów), o czym świadczy m.in. fakt, że publikacja ta nie była poddawana procedurze recenzyjnej.

Summa summarum, monografia *Słowo architekta* dotyczy ważnej problematyki, jest cennym i dojrzałym, autorskim opracowaniem ukazującym różne oblicza polskiej architektury lat 1945-1989. Ma przejrzystą strukturę, sprzyjającą logice i klarowności wyводу, podsumowań i wnioskowania. Jest efektem kompetentnie przeprowadzonych i solidnie udokumentowanych badań na rozległym obszarze, potwierdza umiejętności Habilitanta samodzielnego prowadzenia prac badawczych i opanowanie warsztatu naukowego. Ma duże walory poznawcze, systematyzuje i w ogromnym zakresie uzupełnia istniejącą wiedzę w zakresie prezentowanej problematyki. Uwagi krytyczne

mają przede wszystkim charakter porządkujący i nie umniejszają wysokiej oceny pracy jako całości.

4. Ocena istotnej aktywności naukowej lub artystycznej

4.1. Osiągnięcia naukowo-badawcze

Prezentację pozostałych osiągnięć badawczych Habilitant rozpoczął od podania dwóch kręgów tematycznych, w jakich się specjalizuje – są to *relacje architektury i polityki ze szczególnym uwzględnieniem sytuacji w państwach o ustroju totalitarnym/autorytarnym* oraz *zachowanie i konserwacja dziedzictwa architektury modernistycznej*. Na miejscu Habilitanta rozważyłbym, czy w punkcie pierwszym nie należało jednak *szczególnego uwzględnienia* zawężyć do komunizmu/socjalizmu – Ciarkowski podejmował wprawdzie zagadnienia związane z architekturą faszystowskich Włoch, rzekłbym jednak, że raczej incydentalnie (cztery teksty na ten temat, z czego dwa praktycznie pokrywające się treściowo, nie bardzo w moim przekonaniu pozwalają na to, aby mówić o *szczególnym uwzględnieniu*; nie odważyłbym się też określić tych czterech, a de facto trzech artykułów *serią tekstów*).

To uwaga poboczna, zasadniczo bowiem aktywność naukowa Habilitanta prezentuje się satysfakcjonująco. W przedłożonej dokumentacji deklaruje on autorstwo – poza osiągnięciem habilitacyjnym – ośmiu monografii naukowych, 24 rozdziałów w monografiach naukowych (w tym artykułów w recenzowanych materiałach pokonferencyjnych) i 15 artykułów w czasopismach naukowych, ponadto dwie współredakcje. Co prawda miałbym pewne uwagi odnośnie do tego podziału – z listy monografii naukowych wyodrębniłbym osobno trzy pozycje jako współautorskie, zatem „autorstwo monografii naukowych” w ścisłym znaczeniu należałoby ograniczyć do pięciu pozycji, a pozostałe wykazać osobno. Jest to drobna uwaga, z większą konsternacją przyjąłem natomiast do wiadomości fakt, że Habilitant nie dostarczył do recenzji monografii *Danuta i Daniel Olędzcy. Architektura na miarę możliwości* (2023), a jedynie jej stronę tytułową. W dobrej wierze przyjmuję, że to skutek niedopatrzenia, a nie np. nonszalanckiego stosunku do procedury habilitacyjnej; ponieważ jednak od kandydata na samodzielного pracownika naukowego należy oczekiwać większej skrupulatności, pozwolę sobie zastosować sankcję w postaci nieuwzględnienia tej pozycji w dorobku

Habilitanta i zredukować liczbę monografii do czterech autorskich i trzech współautorskich.

Niezależnie od tej „wpadki” przedstawiony dorobek należy w dalszym ciągu uważać za całkowicie satysfakcjonujący, zwłaszcza biorąc pod uwagę stosunkowo młody wiek Habilitanta, wszystkie te osiągnięcia są bowiem efektem zaledwie kilkunastu lat pracy. Jeśli chodzi o najważniejsze w naukach humanistycznych publikacje książkowe, to znajdujemy wśród nich monografie architektów (*Bolesław Kardaszewski. Architektura i polityka*, Kraków 2016; *Konserwacja i kreacja architektury. Jan Tajchman i jego działalność*, Toruń 2015) i środowisk architektonicznych (*Miastoprojektanci. Łódzcy architekci w czasach PRL-u*, Łódź 2018), ale pojawiają się także pozycje o znaczeniu ogólnokrajowym (*Odcienie szarości. Architekci i polityka w PRL-u*, Łódź 2017), a nawet międzynarodowym – mam tu na myśli anglojęzyczną monografię współautorską *The Ambiguous Legacy of Socialist Modernist Architecture in Central and Eastern Europe* (z Mariuszem E. Sokołowiczem i Aleksandrą Nowakowską), wydaną w nowojorskim wydawnictwie Routledge. W tym miejscu muszę ponownie zwrócić uwagę na niedopatrzenie Habilitanta, który nie określił w autoreferacie szczegółowo swojego wkładu w monografię współautorską. O ile w przypadku książki *Modernizm w architekturze Łodzi XX wieku* (wspólnie z Krzysztofem Stefańskim) nie jest to wielkim problemem, bo poszczególne rozdziały zostały opisane pod względem indywidualnego autorstwa, to w monografii nowojorskiej nie podano autorstwa poszczególnych rozdziałów, trudno zatem określić, jaki był właściwie wkład Ciarkowskiego w jej przygotowanie. Niedopatrzenie to jest tym bardziej istotne, że w przypadku tej publikacji mamy do czynienia z jednym z najbardziej moim zdaniem znaczących osiągnięć Habilitanta ze względu na międzynarodowy zasięg zarówno w znaczeniu tematyki, jak i języka publikacji.

Wśród 24 opublikowanych rozdziałów w monografiach naukowych 7 stanowią publikacje obcojęzyczne, głównie po angielsku: artykuł *The Lost Battle for Memory. The European Solidarity Centre in Gdansk and Architectural Criticism in Poland* (2022) ukazał się w USA, *The Concrete Heritage of Late Modernism in East and Central Europe* (2021) w Japonii, *In Search for Authenticity in Post-Socialist City. Adaptive Re-Use of Socialist-Modernist Architectural Heritage in Poland* (2020) we Włoszech, *Rationality, Utility, Durability. Reinforced Concrete Thin-Shell Structures* (2018) w Polsce, *Modernist Architecture as a Means of Building the Natiolan Identity in the Polish People's Republic in The Years 1956-1980* (2018) w Słowenii, *Universal of Indigenous?*

Modernist Architecture in Africa (2017) w Polsce, poza tym jeden artykuł w języku włoskim (*“Idee più audaci da realizzare”. Progettisti polacchi e architettura dell’Italia fascista*, 2021) w polsko-włoskiej pracy zbiorowej, będącej pokłosiem międzynarodowej konferencji naukowej. Teksty te w większości poświęcone są zróżnicowanemu aspektowi polskiej architektury powojennej i współczesnej, ale pojawiają się także szersze, międzynarodowe ujęcia, np. poświęcone modernizmowi afrykańskiemu. Teksty w języku polskim publikowane są w różnych ośrodkach naukowych – część z nich jest efektem przedsięwzięć podejmowanych przez Habilitanta na „lokalnym podwórku” łódzkim, ale pojawia się także Warszawa, Trójmiasto, Kraków, Toruń, Nowy Targ. Wśród 15 artykułów w czasopiśmie naukowym mamy 8 anglojęzycznych, w tym dwa wydane za granicą. Merytorycznie są to teksty o dobrym poziomie naukowym, w większości publikowane w uznanych czasopiśmie.

Dwóch tekstów – *The Lost Battle for Memory. The European Solidarity Centre in Gdansk and Architectural Criticism in Poland* oraz *Integralna część krajobrazu czy element obcy? Architektura modernistycznych domów wypoczynkowych z czasów PRL* także nie otrzymałem (jedynie spisy treści prac zbiorowych, w których zostały opublikowane). W tym miejscu wytknę jednak Habilitantowi inną rzecz – otóż naukowa uczciwość wymagałaby odnotowania, że artykuł *Ideologia a konserwacja – kłopotliwe dziedzictwo włoskiego totalitaryzmu* (2018) jest w zasadniczym stopniu powtórzeniem tekstu *Dissonant Heritage: Decoding the Historical Narrative of Rationalist Architecture in Fascist Italy*, publikowanym przez Habilitanta rok wcześniej w czasopiśmie litewskim. Także artykuł *Sila budująca i niszcząca zarazem – nowoczesna architektura w postkolonialnej Afryce* (2016) pokrywa się w znacznej części z tekstem *The Post-Colonial Turn and the Modernist Architecture in Africa* (2015). Zdając sobie sprawę, że zapewne niewielu naukowców ma całkowicie czyste sumienie pod względem takich „autozapóczyceń” (piszący te słowa także do nich nie należy), podkreślam jednak, że należało to odnotować w autoreferacie – nie wpłynęłoby to negatywnie na ocenę, a z pewnością zostałyby docenione przez recenzentów.

Dorobek redakcyjny Habilitanta nie jest nadzwyczajny – współredagował jedynie dwukrotnie studenckie materiały pokonferencyjne na macierzystej uczelni. Nie przejawia także aktywności w zakresie publikowanych recenzji. Znacznie lepiej wypada za to w zakresie recenzji wydawniczych tekstów zgłaszanych do czasopiśm naukowych (peer review) – Habilitant recenzował dla czasopiśm „Modernism/modernity”, „Journal of Architecture and Urbanism”, „Space and Culture”, „Folia Philosophica – Ethica –

Aesthetica – Practica”, „Ochrona Zabytków”. Świadczy to o jego dobrej rozpoznawalności i zaufaniu, jakim darzy go środowisko naukowe, także poza granicami kraju.

Habilitant nie wykazał żadnych osiągnięć projektowych, konstrukcyjnych i technologicznych ani publicznych realizacji dzieł artystycznych, do nauk humanistycznych punkty te nie mają jednak zastosowania.

Aktywność konferencyjną oceniam głębokim *chapeau bas* – Habilitant jest prawdziwym „zwierzęciem konferencyjnym”, dotychczas wziął czynny udział w 40 konferencjach ogólnopolskich i międzynarodowych, szczególną uwagę zwraca jednak jego wysoka aktywność poza krajem – uczestniczył w konferencjach w Berlinie (dwukrotnie), Portsmouth, Turynie, Tokio, Rzymie, Bolonii, Lublanie, Charkowie i Wilnie, każdorazowo z referatem (w wykazie osiągnięć zabrakło odnotowania, jakie instytucje były organizatorami tych konferencji, o ile nie pojawiają się one w nazwach wydarzenia – pozwoliłoby to lepiej ocenić ich rangę i prestiż; kilka konferencji w czasie pandemii COVID-19 odbyło się w trybie zdalnym, jednak i w tym przypadku należało wskazać organizatora i siedzibę instytucji). Regularnie bywa na wydarzeniach organizowanych przez DoCoMoMo czy ICOMOS, należy do stałych twarzy jednej z najważniejszych krajowych konferencji w zakresie architektury nowoczesnej „Modernizm w Europie – modernizm w Gdyni”. Do udziału w komitetach organizacyjnych konferencji przywiązuje mniejszą wagę, był jedynie członkiem komitetu naukowego międzynarodowej konferencji w Warszawie (2019) i sekretarzem naukowym ogólnopolskiej konferencji w Łodzi (2017). Nie pełnił też funkcji w komitetach redakcyjnych i radach naukowych czasopism.

Uczestnictwo w pracach zespołów badawczych, realizujących projekty finansowane w drodze konkursów zagranicznych i krajowych, jest wysoce satysfakcjonujące. Za najważniejsze osiągnięcie w tym zakresie należy uznać funkcję kierownika zespołu badawczego w ramach międzynarodowego konsorcjum 29 instytucji z 11 państw Unii Europejskiej, w latach 2018-2021 realizującego projekt *InnovaConcrete (Innovative Materials and Techniques for the Conservation of 20th Century Concrete-based Cultural Heritage)*. Projekt ten był realizowany w ramach programu Horyzont 2020, finansowany przez Komisję Europejską. Poza tym był beneficjentem prestiżowych konkursów krajowych. W projekcie *Badania nad architekturą nadmorskich kurortów wzniesionych w PRL-u – inwentaryzacja i analiza* (Narodowe Centrum Nauki, program Miniatura 1, realizacja 2017-1018) pełnił funkcję kierownika. Dwukrotnie – w 2017 i w

2021 roku – był laureatem stypendium Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego, każdorazowo realizując projekty związane z architekturą powojennego modernizmu.

Habilitant jest członkiem najważniejszych organizacji międzynarodowych, związanych z architekturą i jej ochroną – DoCoMoMo International i PKN ICOMOS, a także członkiem Oddziału Łódzkiego Stowarzyszenia Historyków Sztuki i Oddziału Łódzkiego Stowarzyszenia Architektów Polskich (w latach 2020-2024 pełnił funkcję członka Zarządu OŁ SARP). W zakresie uczestnictwa w zespołach oceniających pełnił funkcję recenzenta w konkursie Narodowego Programu Rozwoju Humanistyki (Moduł Dziedzictwo Narodowe 1.0, 2019).

Kwestie bibliometryczne pozostawiam na uboczu w związku z faktem, że w obecnym stanie prawnym brak jest zależności pomiędzy nadaniem stopnia doktora habilitowanego i wysokością wskaźników bibliometrycznych. Warto jednak zwrócić uwagę na przyzwoity poziom cytowań (87 wg Google Scholar) i indeks Hirscha (6 wg Google Scholar).

4.2. Dorobek dydaktyczny i popularyzatorski, współpraca z otoczeniem gospodarczym i społecznym oraz współpraca międzynarodowa

Habilitant jest aktywnym nauczycielem akademickim o sporym już doświadczeniu, poza działalnością dydaktyczną w podstawowym miejscu zatrudnienia (Uniwersytet Łódzki) prowadził także zajęcia na innych łódzkich uczelniach (Politechnika Łódzka, Wyższa Szkoła Informatyki i Umiejętności w Łodzi), w tym także w języku angielskim. Brał udział w warsztatach studenckich, prowadził seminaria inżynierskie i magisterskie. Obecnie prowadzi seminaria licencjackie, bierze udział w różnych aktywnościach na rzecz promocji uczelni.

Aktywność w zakresie działań popularyzatorskich oceniam wysoko. Ciarkowski jest współautorem wartościowej książki popularnonaukowej *Łódź. Ilustrowany atlas architektury* (2022), ponadto regularnie publikuje na łamach czasopism branżowych i regionalnych, głównie „Architektury i Biznesu” (17 artykułów i felietonów w latach 2020-2023), „Miasta Ł” (12 artykułów w latach 2015-2016), pisuje także dla „Architektury-Muratora”, „Kroniki miasta Łodzi”, jego teksty były wreszcie publikowane na innych forach popularyzacji i krytyki architektury modernistycznej. W 2020 roku został wyróżniony honorową wzmianką w konkursie International Committee of Architectural Critics (Pierre Vago Journalism Award) za tekst opublikowany na łamach

kwartalnika „Herito”. Poza tym upowszechnia wiedzę na temat architektury w postaci wykładów otwartych w instytucjach związanych z kulturą, nie tylko lokalnych – m.in. w 2019 roku prowadził seminarium „Architekci powojennej Łodzi” dla Narodowego Instytutu Architektury i Urbanistyki w Warszawie, występował w Galerii Miejskiej BWA w Bydgoszczy i Galerii Sztuki Wozownia w Toruniu. Uczestniczy w festiwalach architektonicznych, bierze także udział w audycjach radiowych.

Na pozytywną ocenę zasługuje współpraca Habilitanta z otoczeniem gospodarczym. Na zamówienie instytucji publicznych wykonywał ekspertyzy związane z architekturą powojenną (m.in. dla Wojewódzkiego Urzędu Ochrony Zabytków w Katowicach / Delegaturze w Bielsku-Białej i Zarządu Osiedla Doły w Łodzi), wykonał także szereg dokumentacji konserwatorskich (karty ewidencyjne zabytków nieruchomych) dla Urzędu Miasta Łodzi i Biura Miejskiego Konserwatora Zabytków w Łodzi. Brał udział w zespołach eksperckich / konkursowych: był m.in. członkiem komisji konkursowej w konkursie na opracowanie koncepcji architektonicznej i koncepcji aranżacji wnętrz jednego z budynków Uniwersytetu Łódzkiego (2022), zespołu eksperckiego ds. Dóbr Kultury Współczesnej w Łodzi (2017). Zajmował się działalnością wystawienniczą (także za granicą) i kuratorską. Wszystko to niewątpliwie świadczy o dużej rozpoznawalności i atencji, jaką cieszy się Habilitant w środowiskach architektoniczno-konserwatorskich.

Aktywność naukową za granicą można ocenić pozytywnie. Nie odbywał wprawdzie staży w instytucjach zagranicznych, natomiast w ramach programu Erasmus+ prowadził autorskie zajęcia dydaktyczne na uniwersytetach w Bolonii, Pawii i Cadiz, brał też udział w szkoleniu rozwijającym kompetencje naukowe i dydaktyczne na uniwersytecie w Stambule. Deklaruje ponadto kontakty ze specjalistami z Hiszpanii, Litwy, Bułgarii i Rumunii, które m.in. wpłynęły na wyniki prac opublikowanych w monografii współautorskiej *The Ambiguous Legacy of Socialist Modernist Architecture in Central and Eastern Europe*.

5. Konkluzja

„Czepialska” natura nie pozwoliła mi zrezygnować z szeregu uwag zaprezentowanych powyżej, wszystkie one mają jednak charakter drugorzędny i nie zmieniają mojej generalnej opinii na temat dra Ciarkowskiego, która jest jak najlepsza. Uważam go za

jednego z najbardziej pracowitych i zauważalnych badaczy obecnego pokolenia w środowisku zajmującym się architekturą nowoczesną i nie mam żadnych wątpliwości, że swoim dorobkiem w istotny sposób przyczynił się do rozwoju dyscypliny i badań w zakresie architektury XX wieku. Nie wątpię także o jego rozpoznawalności w skali krajowej, a także międzynarodowej za sprawą publikacji i kontaktów zagranicznych, wykazanych w autoreferacie. Szczerze życzyłbym dyscyplinie jak najwięcej przedstawicieli o tak solidnym dorobku i pasji badawczej.

Powyższe upoważnia mnie do stwierdzenia, że Habilitant **spełnia** kryteria pozytywnej oceny osiągnięć osoby ubiegającej się o nadanie stopnia doktora habilitowanego (śmiem twierdzić, że spełniał je już kilka lat temu). Tym samym wnioskuję o jego dopuszczenie do dalszego postępowania w procedurze habilitacyjnej.

Jerzy Pomortowski

22.07.2024